

КРАЄЗНАВСТВО

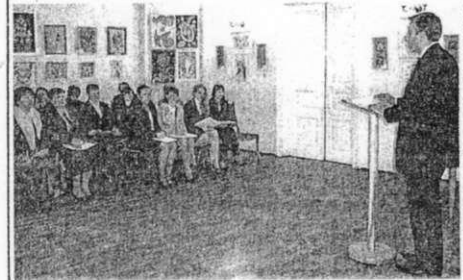
Сторінка № 10 (30) підготовлена районною громадською організацією "Спілка краєзнавців"

Ніхто не забутий ...

30 квітня цього року, як і було заплановано, відбулася сьома районна краєзнавча конференція, присвячена 65-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Учасників конференції привітав голова районної спілки краєзнавців, кандидат історичних наук, мисливий голова О.Г. Шамрай, який відіграв інтерес молодого покоління до історії Другої Світової війни, зокрема до подій, які відбувалися на території нашого району, до його невідомих сторінок.

З кожним роком стає все менше і менше ветеранів, їхнє життя закінчується, але живе пам'ять про їх подвиги. О.Г. Шамрай запропонував хвилино мовчання вшанувати пам'ять про них.

Перед учасниками конференції виступив ветеран

ран Великої Вітчизняної війни, учасник бойових дій, ветеран педагогічної праці відомий в області краєзнавець Ф.П. Людний.

Цікавими були теми: «Початок Корсунь-Шевченківської наступальної операції у січні-лютому 1944 р. на території Кам'янського району», яку представив завідувач історичного музею

Кам'янського державного історико-культурного заповідника Ю.Ю. Ляшко, «Доля єврейського населення м. Кам'янки під час окупаційного режиму» Н.О. Пугач – наукового співробітника історичного музею, «Ув'язнення пам'яті про Велику Вітчизняну війну на території Кам'янського району» головного хранителя фондів заповідника Л.І. Туренко, «Історія родини, опалена війною» (Про родину Василенків) учениці 7-А класу міської загальноосвітньої школи № 2 Євгенії Могилики, «Його життя, опалене війною» (Про бойовий шлях Т.І. Шамрай) учениці 11-Б класу Юлії Шамрай, «Він визволяв Прагу» (Про учасника бойових дій О.П. Підгорного) учениці 9-Б класу Віталію Гелевери, «Ніхто не забутий» (Про М.О. Леуса) учениці 9-В класу Катерини Чижик, «М.І. Пивоваров – учасник Корсунь-Шевченківської битви» учениці 9-Г класу Валерії Григор'євої, «У життя увірвалася війна» (Про Ю.Ю. Рябоконя) учениці 11-А класу Кам'янської загальноосвітньої школи № 1, викликали неабияку цікавість теми учня 9-В класу Максима Стащука «Незакінчений бій» (Про А.Є. Гончаренка), учениці 9-А класу Альоні Джирми «Фронтними дорогами Д.А. Лушпігіана» (Кам'янська загальноосвітня школа № 2).

Оргкомітет по підготовці конференції висловлює щире вдячність науковим керівникам, педагогам міської школи № 1: М.Д. Рибалці, М.В. Поліщук, Д.С. Шрамко, педагогам міської школи № 2: І.В. Левенець, Г.М. Говорунової та директорам цих шкіл А.П. Могилюк і Н.Ф. Максименко.

Галина Таран,
директор Кам'янського державного історико-культурного заповідника

Нове століття, нові гроші

Після смерті Катерини II у 1796 році Російський престол перейшов до її сина Павла I (1796 – 1801). Цей новий імператор, який дуже ненавидів свою матір, всіляко намагався змінити все те, що вона започаткувала. Навіть гроші, які вона карбувала, він наказав замінити своїми з зображенням вензеля з літери ТІ і цифри Т, тобто Павло Перший. Карбувалися із міді полушка, денга, і копійка та 2 копійки. Із срібла в основному карбувався карбованець вагою 21 грам. На карбованці, замість портрета імператора, було викарбовано зображення хреста. Із чотирьох літер ТІ і написано «МОНЕТА ЦЕНА РУБЛЬ», на звороті карбованця у квадратній рамці був вислів «НЕ НАМ, НЕ НАМ, А ІМЕНІ ТВОЕМУ».

У 1801 році після дворічного перевороту влада в країні перейшла до нового царя Олександра I (1801 – 1825), який відновив монетну технологію, започатковує це Катерина II. В обіг було пушено важкі мідні монети номіналами полушка, денга, копійка, 2 копійки і 5 копійки. На лицьовій стороні цих монет викарбований герб держави – двоголовий орел, а на звороті – номінал і дата випуску. Особливістю цих монет було те, що на них було викарбовано випуклі точки, які відповідали номіналу монети: 2 точки – 2 копійки, 5 точок – 5 копійки. Це було зроблено для того, щоб сліпі або неграмотні люди могли розраховуватися цими грошима. Із срібла в цей час карбувалися карбованець, потпінник, півпотпінник, 10 копійки. На лицьовій стороні таких монет був герб, над яким стояла дата і напис по краю монети «МОНЕТА РУБЛЬ», на звороті в вігну був напис: «ГОСУДАРСТВЕННАЯ РОССИЙСКАЯ МОНЕТА».

У 1810 році був змінений тип монет. Замість великих і важких мідяків було пушено легкі мідні монети – денгу, копійку, 2 копійки. Із срібла карбувалися 5, 10, 20, 25, 50 копійки і карбованець. Тип монет був схожим на попередній, але на зворотній стороні карбованця був напис: «ЧИСТОГО СЕРЕБРА 4 ЗОЛЮТНИКА 21 ДОЛЯ».

Після відомих подій на Сенатській площі у Санкт-Петербурзі в 1825 році влада перейшла до нового імператора Миколи I (1825 – 1855), який за своє життя провів кілька грошових реформ.

Перша почалася одразу у 1826 році, коли було змінено тип срібних монет, і на них, замість звичайного орла, з'явився герб у вигляді «СІДАЮЧОГО» орла, який в папах тримав факел, стріли і лавровий вінки із стрічкою. З міді карбувалися 1, 2, 5, 10 копійки. Остання була важкою монетою діаметром 42 мм.

Друга реформа була розпочата на початку 40-х років XIX ст.: коли мідні монети були прирівняні до срібних, тому на таких монетах було викарбовано: «СЕРЕБРЯН». Випускалися ¼ копійки сріблом, ½ копійки сріблом, 1 копійка сріблом, 2 копійки сріблом, 3 копійки сріблом. Із срібла випускалися 5, 10, 20, 25 копійки, полтина і карбованець.

Третя реформа при Миколі I розпочалася в кінці 40-х років. Тоді в обіг було пушено новий монет. На полушці, денгеці, копійці був вензель Миколи I, а на звороті назва номіналу і дата. Монети у 2, 3 і 5 копійок мали на лицьовій стороні герб держави, а на звороті номінал і дату. Такий тип монет проіснував до 1855 року. Коли на престол зійшов новий імператор Олександр II (1855 – 1881), він продовжував випускати гроші, започатковані його батьком. Однак у 1867 році він теж увів в обіг більш легкі мідні і срібні монети, які і лишилися в обігу до 1917 року. Особливістю цього типу монет було те, що на них з'явилися вдавлені літери і цифри, що затруднювало підрахунок і продювало вік монет. На срібних монетах великого номіналу, замість напису МОНЕТА РУБЛЬ, або МОНЕТА ПОЛТИНА, був зроблений напис «РУБЛЬ» або «ПОЛТИНА».

Після трагічної загибелі Олександра II у 1881 році престолонаслідником став Олександр III (1881 – 1894), який повернув на монети традицію, започатковану ще Петром I. У 1886 році з'явилися срібні російські монети номіналом у 25, 50 копійок та карбованець із портретом царя. На таких монетах був по колу напис: «Божою милістю Олександр III, імператор і самодержець всеросійський».

Юрій Ляшко,
завідувач історичного музею Кам'янського державного історико-культурного заповідника.

Додому в Кам'янку

(до 170 річчя з дня народження П. І. Чайковського)

Вже майже півтора сторіччя відляють нас від того часу, як ще нікому невідомий 25-річний студент Петербурзької консерваторії П.І. Чайковський вперше влітку 1865 р. завітав сюди в гості до своєї сестри О.І. Давидовної. Тоді молодий музикант, мабуть, не уявляв, що все його майбутнє життя буде тісно пов'язане з Кам'янкою.

Чим же була кам'янська земля так дорога і багата композитору, змушуючи його повертатися сюди знову і знову в думках, листах і наяву? Перш за все візити до Кам'янки були для нього чудовою нагодою відволіктися від одноманітних срібних буднів навчання, а пізніше роботи в консерваторії і відчувати себе посправжньому щасливим і вільним у товаристві улюбленої сестри та її родини. Але свобода була потрібна йому не для відпочинку, а навпаки — для плідної творчої праці. А джерел натхнення в Кам'янці вистачало.

Петро Ілліч вставав дуже рано, пив чай, здійснював невеличку підогінну прогулянку, а потім працював протягом 5-6 годин без перерви. Після обіду недовго відпочивав і вирушав на велику прогулянку або пікік. Улюбленими місцями його подорожей були навколишні ліси: Тростянка, Тарапун, Зрубанець, Пляківські ліси. Під час прогулянок на Петра Ілліча незмінно чекали місцеві хлопчики та пєс Апрель, а тому він заходив до крамнички, щоб купити цукерки для дітей і кілька фунтів м'яса для собаки. Отримавши гостинці, дітлахи і Апрель розбігалися, а Чайковський прямував далі. Іноколи він все ж брав з собою гогося із дітей, аби назбирати шампін'йонів у Тростянці. Збирання грибів було улюбленим розвагою композитора, але він не на жарт ображався на того з супутників, кому щастило більше, ніж йому. Частенько участь у таких подорожах брала і вся родина Давидових. При виборі лісу головним був голос Петра Ілліча. Серед улюблених місць, де відбувалися родинні чаювання, були «Петрушин садок», «Дудусеве крісло», як ласкаво називав Чайковський білий крамничий в Тарапуні, де ріс величезний дуб з трьома стовбурами. Пінічки з обідями влаштувалися у віддалених від Кам'янки лісах «Дуброва», Малаєвський яр у Батішці, в якому росло багато беріз, що нагадували композитору північну природу батьківщини. Саме цей краєвид наштовхнув його в майбутньому на думку придбати будинок десь на півночі. Майже завжди Петро Ілліч йшов до місця відпочинку пішки, а всі інші чекали на нього, накривали на стіл, розкладали подушки з екіпа-

роздав, участь у яких повинні були брати всі, за винятком найстарших. Так, наприклад, розбивав всіх учасників погарно, зав'язував ліву ногу одного з правого іншого, і вони повинні були бігти до визначеного місця. В цей грі було багато падінь і небагато тих, кому щастило дістатися фінішу та отримати винагороду — груші і яблука. Іншу гру Чайковський називав «Скатка». Ті, хто брав у ній участь, повинні були вилітати на високій бурот, а потім спокійно вниз. Ця розвага, зазвичай, супроводжувалася синціями та подрапинами, але сміх та радість було значно більше. Коли багати потроху загасало, розпочиналися стрибки через вогонь. Петро Ілліч також брав участь у цих змаганнях, але був не дуже вправним і майже завжди потрапляв ногою у вогнище. Це викликало загальний сміх, а він ніякось, намагуючись пояснити причину того, що сталося. Пінічки часто завершувалися збиранням квітів. Величезні букети в екіпажах нагадували копії сина. Шлях додому, зазвичай, супроводжувався виконанням пісень і канонів. Найчастіше співали «Вниз по матушке по Волге», «Во поле березонька стояла», а з появою «Евгенія Онегіна» — запальну і веселу «Уж как по мосту — мосточку».

Увечері Петро Ілліч писав листи рідним та друзям, а потім грав у карти, найчастіше в улюблений вінт або розважав молоді танцями. Згодом він став постійним організатором домашніх спектаклів, виконуючи роль режисера, декоратора, балетмейстера, оркестранта і суфлера, виявляючи при цьому неабияку винахідливість.

80-ті роки XIX сторіччя багато чого змінили в житті Давидівської родини і самого Чайковського, який, нарешті, придбав власний будинок на півночі, в Кліну. І Кам'янка, яку він довгі роки вважав своїм домом, все менше і менше приваблювала композитора.

У 1884 році він востаннє приїхав сюди влітку, а через рік — на срібне весілля сестри. В той пірізді всі відчували, що застигла епоха кам'янського життя добила кінця. Він повертався сюди ще нерідко, але всілякі були короткими, а спогоди сумними. Там все очень постарело. О прежнем веселом життє-бытіє и помину нет», — писав він в 1890 році.

Кам'янка і Давидові завжди були з ним. Іншого родинного щастя у композитора не було. Востаннє він приїхав в лютому 1893 р. (в рік смерті улюбленої сестри, (а вона померла в 1891 р.) та племінниці було сумно і похмуро там, де колись сяяло сонце і вирвало щастяве життя.

Ніна Петренко,
науковий співробітник музею О. С. Пушкіна і Чайковського.

• Їх іменами названі вулиці.

Науково-краєзнавче дослідження

«Петро Кирилович Василичин»

22 січня 1918 року Центральна Рада проголосила Українську Народну Республіку «самостійною, незалежною... державою [8] і закликала звільнити її від зайд-більшовиків». На багатотисяч-них мітингах, зібраннях та урочистих зборах цей Акт підтримав увесь український народ. Це була своєрідна відповідь українського суспільства на військову експансію більшовицької Росії [4].

Загони Червоної гвардії на шляху свого просування зустріли серйозний опір українських військових підрозділів, де в обороні вузлових станцій Бобринська (ключ до столиці) виступили «вільнокозацькі загони» Черкаського полку.

Ще 4 січня 1918 р. (за повідомленням газети «Кіевлянин») голова Вільного Козацтва просить надіслати військову частину для охорони станції Черкаси, де знаходяться військові склади. Але

розрахувати довелося тільки на власні сили. Розвиваючи наступ, радянські частини при допомозі місцевой Червоної гвардії без бою зайняли Золотоношу. 13 січня черкаський гарнізон отримав командування більшовицькими силами П.В. Єгорова наказ про здачу зброї [9].

На допомогу черкаському ревкомі йшли червоноармійські загони, які розпочали наступ на Київ-Полтаву і просувався вперед. 29 січня 1918 року червоногвардійські загони (командирі Бабенко і Вакуленко, комісар Тимофій) прибули в Черкаси. Загони складалися з московських, брянських і конотопських робітників [10].

Олександр Ветров, лауреат обласної краєзнавчої премії ім. М. Максимовича. (Продовження в наступному номері).

Редакційна колегія: О. Г. Шемрай, Н. В. Бударська, В. І. Кравченко, Ю. І. Щербак.

Фото на знімках виконано редакційною колегією

Точка зору автора не завжди збігається з точкою зору редакції. Редакція залишає за собою право виправляти і скорочувати матеріали. За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Рір № 39226401002306 УДК М. Черкаси, МРФ 854018 СДРГТУ 25872304

Адреса редакції: 20803, м. Кам'янка, вул. Леніна, 37, тел. 6-17-87.

"Наше місто"

Засновник Кам'янська міська рада

реєстраційне свідоцтво ЧС № 512

від 24 липня 2006 року.

Друк офсетний Кам'янське комунальне

поліграфічне підприємство

Адреса: м. Кам'янка, вул. Пушкіна, 56, тел. (04732) 6-16-83

Обсяг 1 умовних друкованих аркушів.

Наклад 1034. Замовлення № 416.